

גמ' חולין (ב:) - חיוב ישראל בשבע מצות בני נח

רב דניאל שטיין

א. רבינו נסים גאון (הקדמה לש"ס) - והיאך יתכן לעונשן על דבר שלא נתחייבו בו ולא ניתן להם והלא יש להם להשיב כי אילו נצטוונו היינו עושים ואילו הזהרנו היינו נזהרים ומקבלים כמו שקיבלו הם. והרי אנו פושטים אל תשובת הטענות ונאמר כי כל המצות שהן תלויות בסברה ובאובנתא דליבא כבר הכל מתחייבים בהן מן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ועליו ועל זרעו אחריו לדורי דורים.

ב. ס' אמת ליעקב (שמות כ', י') - ועיין בהקדמתו של רבינו נסים גאון על הש"ס שכתב שעבודה זרה, שהיא מז' מצוות שהוזהרו בני נח עליהם, היא מצוה שכלית. ולכאורה, מי לנו גדול החכמים באנשים כאריסטו והוא האמין בקדמות העולם, ואם נאמר שהוא עיקר באמונה, א"כ אין זו שכלית שהשי"ת קדמון ויחיד ומיוחד ושאינן כמוהו יחידות בשום פנים. ועל כרחק שבני נח לא הוזהרו על כל זה, והיינו שמצות שבת לא נמסרה אלא לישראל, ובישראל הוא בכלל עבודה זרה, משא"כ באמונת היחוד או הקדמות של הקדוש ברוך הוא, בבני נח אין זו עבודה זרה אם לא יאמין בזה. ואפשר דבבריאת יש מאין מוזהר שלא ידון, וזו היא אזהרת עכו"ם ששבת.

ג. שו"ע (סי' קנ"ו) - ויזהר מלהשתתף עם הכותים שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע על פיך (שמות כג, יג). הגה: ויש מקילין בעשיית שותפות עם הכותים בזממה"ז, משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בע"א, ואף על גב דמזכירין הע"ז, מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים וד"א, ולא מצינו שיש בזה משום ולפני עור לא תתן מכשול דהרי אינם מוזהרין על השתוף.

ד. פתחי תשובה (יו"ד סי' קמ"ז ס"ק ב') - ועי' בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק יו"ד סוף סי' קמ"ח שהאריך להוכיח מה דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין העובדי כוכבים מצווים על השיתוף הוא טעות ויצא להם זה מלשון הרמ"א הנ"ל ובאמת כוונת הרמ"א דמה שמשתף בשבועה שאינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם ש"ש בזה מצינו איסור לישראל דכתיב ובשמו תשבעו אבל עובדי כוכבים אין מוזהרים ע"ז אבל כשעובד עבודת כוכבים בשיתוף אין חילוק כלל בין ישראל לעובד כוכבים ע"ש.

ה. רמב"ם (פי"א מאכ"א ה"ז) - גר תושב והוא שקיבל עליו שבע מצות כמו שביארנו יינו אסור בשתייה ומותר בהנייה, ומייחדין אצלו יין ואין מפקדין אצלו יין, וכן כל עכו"ם שאינו עובד עכו"ם כגון אלו הישמעאלים יינן אסור בשתייה ומותר בהנייה וכן הורו כל הגאונים, אבל אותם העובדים עכו"ם סתם יינם אסור בהנייה.

ו. תשו' הרדב"ז (ח"ד סי' צ"ב) - שאלה שאלת ממני ידיד נפשי אודיעך דעתי בראובן שאונסים אותו לחזור לדת ישמעאל אם חייב למסור נפשו עליה או דילמא לא כיון שהישמעאלים אינם עובדים ע"ז אדרבא מיחדים את ה' יחוד שאין בו דופי. כמו שכתב הרמב"ם בתשובה וכן כתב בחיבור שהישמעאלים אינם עובדי ע"ז וכן נראה לעין שמרחיקין ענין ע"ז בתכלית הריחוק וכן מרחיקין ממנו יתברך הגשמות וכל הדומה בראיות ברורות ויש להם בזה חיבורים רבים מקדמוניהם. ואנן לא אמרינן יהרג ואל יעבור אלא בג' חמורות שהם עכו"ם ג"ע וש"ד וגם על ש"ד הם מוזהרים ונזהרים ואפילו תימא שיש קצת נשים שהם ערוה לנו ולהם מותרות יהיה נזהר הוא מזה שהרי אין אונסין אותו שיבא על הערוה.

ז. חי' הרישב"א לפסחים (כה:) - והוי יודע שאמונת הישמעאלים אע"פ שהם מיחדים את ה' עבודה זרה גמורה חשיבה ליהרג ואל ימיר שהרי המודה באמונתם כופר בתורת משה שאינה אמת כמו שהיא בידינו וכל כיוצא בזה ע"ז גמורה היא.

ח. רמב"ם (פ"ט מלכים ה"ט) - בן נח חייב על הגזל, בין שגזל עכו"ם בין שגזל ישראל, ואחד הגוזל או הגונב ממון או גונב נפש, או הכובש שכר שכיר וכיוצא בו, אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה, על הכל הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן, מה שאין כן בישראל, וכן חייב על פחות משהו פרוטה, ובן נח שגזל פחות משהו פרוטה ובא אחר וגזלה ממנו, שניהן נהרגין עליה. [כסף משנה (שם) - נ"ל דהיינו שאין חיובם משום גזלן אלא כובש שכר שכיר איכא ביה לאו דלא תעשוק שכר וגו' ופועל שלא בשעת מלאכה מוחרמש לא תניף נפקא וכמבואר בדברי רבינו פרק י"ב מהלכות שכירות].

ט. גמ' סנהדרין (נז:) - אשכח רבי יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר אגדתא דבי רב בן נח נהרג בדיין אחד, ובעד אחד, שלא בהתראה, מפי איש ולא מפי אשה, ואפילו קרוב, משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין וכו' מאי טעמיה דרבי ישמעאל, דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך, איזהו אדם שהוא באדם הוי אומר זה עובר שבמעני אמו.

י. גמ' סנהדרין (נט.) - ליכא מידעם דלישראל שרי ולנכרי אסור. [תוס' (שם) ד"ה ליכא - בדבר שהוא מצוה לישראל לא אמרינן הכי העובד כוכבים ששבת חייב ולישראל מצוה אף על גב דבשני בשבת אין מצוה לישראל מ"מ יש עליו מצות שבתית שבת, ועל העוברים דעובד כוכבים חייב לישראל פטור אף על גב דפטור מ"מ לא שרי, מיהו קשה דאמרינן יצא ראשו אין נוגעין בו דאין דוחין נפש מפני נפש אבל קודם שיצא ראשו החי פושטת ידה וחתכתו לאברים ומוציאה כדי להציל את אמו וכה"ג בעובד כוכבים אסור כיון שהזוהרו על העוברים, וי"ל דהא נמי בישראל מצוה כדי להציל ואפשר דאפילו בעובד כוכבים שרי].

יא. גמ' ערכין (ז.) - האשה שיצאה ליהרג אין ממתנין לה עד שתלד האשה שישבה על המשבר ממתנין לה עד שתלד וכו'. פשיטא, גופה היא, איצטריך, ס"ד אמנא הואיל וכתוב כאשר ישית עליו בעל האשה, ממנא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה, קמ"ל וכו' ישבה על המשבר וכו', מ"ט כיון דעקר, גופא אחרינא הוא. [ר"ן לחולין (ט. בדפי הרי"ף) - שכיון שהיא מחוייבת מיתה אין מענין את דינה ולולד כיון שלא יצא לאויר העולם לא חיישינן].

יב. רמב"ם (פ"ט מלכים ה"ד) - בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו וכן אם הרג טריפה וכו' הואיל והמית מכל מקום נהרג וכו' מה שאין כן בישראל.

יג. רמב"ם (פ"י מלכים ה"א) - חייבין בית דין של ישראל לעשות שופטים לאלו הגרים התושבים, לדון להן על פי המשפטים אלו, כדי שלא ישחת העולם.

יד. רמב"ם פהמש"נ לחולין (פ"ז מ"ו) - כל מה שאנו נזהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו, דוגמא לכך, אין אנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשא אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסניי שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם עליו השלום, וכן גיד הנשה אין אנו נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסניי.

טו. רמב"ם (פ"ט מלכים ה"א) - על ששה דברים נצטוה אדם הראשון, על ע"ז, וכו', הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר וכו', וכן היה הדבר בכל העולם עד שבא אברהם, בא אברהם ונצטוה יתר על אלו במילה והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפילה אחרת וכו', עד שבא משה ונשלמה תורה על ידו.

טז. רמב"ם (פ"ח מלכים ה"י-יא) - משה רבינו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל, שנאמר מורשה קהלת יעקב, ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות, שנאמר ככם כגר, אבל מי שלא רצה אין כופין אותו לקבל תורה ומצות, וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח, וכל מי שלא יקבל יהרג, והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים, וכל המקבל עליו למול ועברו עליו שנים עשר חדש ולא מל הרי זה כמן האומות. כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם.

יז. גמ' יבמות (מת:) - והגר זה גר תושב, אתה אומר זה גר תושב, או אינו אלא גר צדק, כשהוא אומר וגרך אשר בשעריך הרי גר צדק אמור, הא מה אני מקיים והגר זה גר תושב. [פרש"י (שם) - שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבלות והזהירו הכתוב על השבת דמחלל את השבת כעובד עבודת כוכבים]. [תוס' (שם) ד"ה זה - פירש בקונטרס שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ומחלל שבת כעובד עבודת כוכבים וקשה דאם כן נפיש להו משבע מצות ובמסכת ע"ז (דף סד): משמע דבשבע מצות שקבלו בני נח איקרי גר תושב ועוד דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נח): אמר' דעובד כוכבים ששבת חייב מיתה אפילו בחול כל שכן בשבת ובפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ט. ושם) קאמר ר"ע דגר תושב אין מוזהר על השבת ונראה דהכא בעושה מלאכה לצורך ישראל דומיא דוינפש בן אמתך].